

Asia: VN/22377/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Autismiliitto ei kannata hallituksen esittämiä leikkauksia asumistukeen. Samanaikaiset leikkaukset moniin etuuksiin, kuten työttömyysturvaan, toimeentulotukeen ja asumistukeen, lapsikorotusten ja suojaosien poistot sekä indeksijäädytykset heikentävät merkittävästi monien pienituloisten autismikirjon ihmisten ja autismikirjon lasten perheiden toimeentuloa. Lisäksi asiakasmaksuihin on tulossa korotuksia ja lääkkeiden arvonlisäveron korotus 10 %:sta 14 %:iin nostaa lääkkeiden hintoja. Myös asumiskustannukset ovat nousseet.

Huolenamme on, että näiden leikkausten ja korotusten kerrannaisvaikutukset kohdistuvat pitkälti samoihin pienituloisiin ihmisiin. Leikkaukset kohdistuvat kipeimmin jo muutenkin taloudellisesti heikoimmassa asemassa oleviin, kuten työelämän ulkopuolella tai pienipalkkaisessa tai osa-aikatyössä oleviin autismikirjon ihmisiin ja autismikirjon lasten perheisiin sekä opiskelijoihin heikentäen heidän toimeentuloaan.

Esitysluonnoksen vaikutusarviot ovat puutteellisia, eikä kokonaisarviota eri etuuksia koskevien leikkausten vaikutuksista eri väestöryhmiin ole käytettävissä. Vaikutusten arvioinnin tulisi sisältää myös lapsivaikutusten ja vammaisvaikutusten arvioinnit. Ilman huolellista eri leikkausten vaikutusten kokonaisarviointia eri-ikäisiin ja erilaisissa elämäntilanteissa oleviin vammaisiin ja toimintarajoitteisiin lapsiin, nuoriin ja aikuisiin voidaan joutua kohtuuttomiin, näiden ihmisten ja heidän perheidensä yhdenvertaisuutta heikentäviin tilanteisiin.

Kolmensadan euron ansiotulovähennyksestä luovuttaisiin kokonaan, millä tavoitellaan kokoaikatyön vastaanottamisen kannusteiden parantamista. Moni autismikirjon ihminen ei pysty autismikirjoon liittyvien toimintarajoitteiden ja/tai työympäristön kuormittavuuden ja esteellisyyden vuoksi tekemään kokoaikatyötä. Moni autismikirjon lapsen vanhempi on joutunut vähentämään työntekoaan lapsen huolenpidon ja usein myös palvelujen toimimattomuuden vuoksi. Osa-aikatyö on osalle omaishoitajista ja yksinhuoltajista ainoa mahdollinen ratkaisu, jonka avulla he voivat sovittaa yhteen työ- ja perhe-elämän.

Epäselväksi jää, miten asumistukeen kohdistuvat leikkaukset edistävät omaishoitajien tai osatyökykyisten työllistymistä silloin, kun he eivät kokopäivätyötä pysty tekemään. Vaikutukset voivat olla aivan päinvastaiset, ja osa saattaa jäädä kokonaan työelämän ulkopuolelle, kun osa-aikaista työtä ei uskalleta ottaa vastaan. Hallituksen esityksessäkin todetaan, että asumistuen muutosten myötä osa-aikatyön tekemisen kannustimet heikkenevät suurimmalla osalla tuensaajista etenkin pienillä kuukausittaisilla työtunneilla. Tämä on ristiriidassa hallituksen muiden osatyökykyisten työelämäosallisuuden vahvistamiseen liittyvien tavoitteiden kanssa. Jokaisella tulee olla mahdollisuus tehdä työtä kykyjensä mukaan ja myös osa-aikatyön tekemisen tulee olla kannattavaa.

Kaikilla paikkakunnilla ja kaikissa ammateissa ei koko-aikaista työtä ole edes tarjolla. Esimerkiksi vammaisten henkilöiden henkilökohtaiset avustajat tekevät usein osa-aikatyötä työn luonteen vuoksi. Jos avustajien taloudellista toimeentuloa heikennetään, se vaikeuttaa jo ennestään haasteellista avustajien saatavuutta, jolloin myös vammaisten ihmisten mahdollisuudet elää itsenäisesti ja tehdä työtä heikkenevät.

Myönteisenä pidämme sitä, että vaikutuksia lapsiperheisiin pyritään lieventämään pienentämällä aikuisen ja nostamalla lapsen kerrointa perusomavastuussa. Tästä huolimatta myös lapsiperheiden saama asumistuki pienenee. Yhdessä huomattavasti nousseiden asumiskustannusten kanssa ne heikentävät selvästi lapsiperheiden toimeentuloa. Köyhyydellä on negatiivisia pitkäaikaisia vaikutuksia lapsen hyvinvointiin ja terveyteen. YK:n lapsen oikeuksien komitea kehotti tuoreissa suosituksissaan Suomea välttämään sosiaaliturvan leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyy- ja syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin.

On huolestuttavaa, että Kelan arvion mukaan toimeentulotuen saajien määrä lisääntyy muutoksen myötä noin 15 000 kotitaloudella. Toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi tukimuodoksi, joka myönnetään tarveharkinnan perusteella. Ensisijaiset etuudet tulisi määritellä niin, että tukea tarvitseva ihminen voi tulla niillä tosiasiallisesti toimeen.

Asumistuen leikkausten vaikutukset kasaantuvat niillä alueilla, joissa vuokrat ja asumisen kustannukset ovat korkeat, kuten Helsingissä. Näillä alueilla muuttaminen edullisempaan asuntoon ei usein ole mahdollista, koska edullisia asuntoja ei ole tarjolla. Suuret muutokset arjessa, kuten muutto toiseen asuntoon, voivat olla hyvin kuormittavia monille autismikirjon ihmisille. Autismikirjon ihmiset ja heidän perheensä joutuvat myös uutta asuntoa etsiessään huomioimaan monia esteettömyystekijöitä.

Autismiliiton mielestä on hyvin huolestuttavaa, että etenkin Helsingissä ja muissa suurissa kaupungeissa asumistuen leikkaukset heikentävät myös pienipalkkaisten työssä käyvien ihmisten kuten hoiva- ja hoitoalan työntekijöiden mahdollisuuksia tulla palkallaan toimeen, jolloin alan työvoiman saatavuus heikkenee entisestään. Helsinkiä ei tule yhdistää muun pääkaupunkiseudun kanssa samaan kuntaryhmään.

Valjakka Sari
Autismiliitto ry